

Sveriges Författarförbund - Sveriges Dramatikerförbund - Svenska Journalistförbundet - Sveriges Läromedelsförfattares Förbund - Konstnärernas Riksorganisation - Föreningen Svenska Tecknare - Föreningen Sveriges Konstantverkare och Industriformgivare - Svenska Fotografers Förbund - Föreningen Svenska Tonsättare - Föreningen Svenska Kompositörer av Populärmusik - Federationen Svenska Musiker - Svenska Teaterförbundet - Svenska Regissörsföreningen - Oberoende Filmars Förbund - Unionen - klubbarna vid Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion

KLYS

Konstnärliga
och Litterära
Yrkesutövares
Samarbetsnämnd

Stockholm den 12 mars 2014

Landstinget i Uppsala län
Uppsala

Synpunkter på remissupplagan till regional kulturplan för Uppsala Län 2015-2017

KLYS har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerade underlag till regional kulturplan och vill för de yrkesverksamma kulturskaparnas räkning anföra följande.

Inledning

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – företräder via sina 15 medlemsorganisationer ca 30.000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl.a. författare, musiker, kompositörer, tonsättare, bildkonstnärer, dramatiker, regissörer, journalister, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar under KLYS paraply i frågor som rör t.ex. kulturpolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem samt tryck- och yttrandefrihet.

KLYS är en samlad röst för Sveriges kulturskapare i den nationella kulturpolitiken. Samverkansmodellens inträde i den svenska kulturpolitiken har inneburit, förutom ett nytt sätt att fördela statliga bidrag till regional kulturverksamhet, en etablering av en ny kulturpolitisk karta där samverkan och dialog på alla plan är satt i fokus: mellan stat, region och kommun och där också det professionella kulturlivet och civilsamhället ska delta i dialogen. Enligt förordningen ska de regionala kulturplanerna tas fram ”efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället”. Att använda sig av professionella kulturskapare som experter på sitt konstområde är ett utmärkt sätt att ta tillvara de professionella kulturskaparnas regionala erfarenheter, utveckla diskussionen om kulturskaparnas villkor och formulera en regional konstnärspolitik.

Formen för samråd väljer regionen själv. KLYS verkar för att dialoger sker i formaliserad form, dvs. att det finns en kontinuitet och långsiktiga strategier för att involvera professionella kulturskapare i dialog runt kulturplanens skrivande, genomförande och uppföljning. KLYS verkar också för att mindre samråd, där yrkesverksamma bidrar som experter, arvoderas.

Bland KLYS viktigaste frågor, som även gäller arbetet med regionala kulturplaner och samverkansmodellen, är att principen om armlängds avstånd används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor, och är av största vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Enligt principen ska konstnärliga och kvalitativa bedömningar inte göras av den politiska sfären utan av sakkunniga ämnesexperter, yrkesverksamma kulturskapare och konstnärliga ledare.

KLYS bevakar också hur konstnärlig kvalitet och förnyelse får utrymme samt balansen mellan kultur- och aspektpolitik av olika slag.

Övergripande synpunkter på förslaget till kulturplan

Förslaget till regional kulturplan för Uppsala län ger uttryck för en värdegrund och en kultursyn som KLYS delar. Kulturen i regionen ska enligt kulturplanen präglas av hög konstnärlig kvalitet, delaktighet, mångfald och interkulturellt arbete. I kulturplanen betonas konstens och kulturens eget värde, och en väl avvägd balans finns mot s k aspektpolitik, d v s den politik som innebär att kulturen i första hand ska utgöra ett redskap för att främja andra mål.

KLYS välkomnar kulturplanens starka betoning på konstens och konstpolitikens roll i regionen och stödjer målet att länet ska ha ett rikt konstliv av hög kvalitet. I de regionala kulturplaner som KLYS tagit del av sedan samverkansmodellen infördes är konst- och konstnärspolitik inte uttalad eller formulerad i någon större utsträckning, varför Uppsala kulturplan utmärker sig i detta hänseende. I kulturplanen tydliggörs också att konstpolitiken innefattar målet att underlätta för professionella kulturskapare att *verka* i länet, d v s en aktiv konstnärspolitik med ambitioner. Detta är utmärkt och KLYS utgår ifrån att målsättningen också innefattar att underlätta för kulturskapare att *bo, försörja sig och utvecklas* i sitt konstnärskap i regionen.

Kulturplanen innehåller förslag till satsningar inom olika konst- och kulturområden som, om de blir verklighet, kan ge Uppsala län en starkare ställning i det svenska och internationella kulturlivet och som kan göra Uppsala till en attraktivare plats för yrkesverksamma kulturskapare att verka, utvecklas och bo i, än vad det redan är.

I kulturplanen framgår att kulturplanen tagits fram i samverkan med bl a professionella kulturskapare. Uppsala har tillsatt ett särskilt kulturskaparråd bestående av yrkesverksamma kulturskapare från olika konstområden enligt den modell som KLYS förespråkar. KLYS vill här betona att de kulturskapare som är knutna till olika kulturinstitutioner och inte är "fria" i samma bemärkelse också är viktiga för den regionala kulturpolitiken och ska ingå i denna typ av dialog.

Kulturplanen vittnar om en insikt om kulturens betydelse för samhället och regionen. Ett sätt att ytterligare stärka de kulturpolitiska ambitionerna vore att landstingsfullmäktige eller dess styrelse knöt kulturskaparrådet till sig för diskussioner om visioner och utvecklingsstrategier.

I kulturplanen uttrycks att landstinget värnar om principen om armlängds avstånd. En

beskrivning av principen finns också med i dokumentet. KLYS saknar dock ett utförligare resonemang om principen och om hur landstinget i praktiken tillämpar och planerar att tillämpa den i den regionala kulturpolitiken. Om inte Uppsala redan har en policy om principen om armlängds avstånd och konstens egenvärde bör en sådan tas fram.

Liksom i många andra regionala kulturplaner saknas en beskrivning och plan för dramatiken i förslaget, vilken enligt KLYS är en svaghet. Dramatiken är knappt omnämnd i planen. På samma sätt försummas konsthantverket i kulturplanen. För ökad tydlighet borde Konsthantverket omnämnas som en del av den samtida bild- och formkonsten i länet under kapitel 2.1.3 Bild- och formkonsten. Detsamma gäller under kapitel 4.4.3 Konst- och kulturfrämjande verksamhet där det tydligare kunde framgå att konstkonsulenterna ska främja bild- och formkonsten

Generella utgångspunkter och kulturplanens disposition

Kulturplanen gäller för tre år (2015-2017). Kulturplanens disposition är inte avgränsad till att bara beskriva de sju regionala verksamhetsområdena, utan är uppdelad utifrån utvecklingsområden samt konstarter och kulturområden. Denna bredare disposition är helt i linje med vad KLYS föreslagit i remissyttranden över andra kulturplaner. Det är också mycket positivt att de yrkesverksamma kulturskaparna har en särskild plats såväl under utvecklingsområdet konstpolitik 2.1 5, som under ett särskilt avsnitt om det professionella kulturlivet i 3.2. De konstnärligt yrkesverksamma nämns också i viss mån under respektive konstområde.

Begrepp och definitioner

I förslaget till kulturplan används genomgående begreppet "professionell kulturskapare" eller bara "kulturskapare" (på något ställe även "professionell utövare") för att beteckna konstnärligt yrkesverksamma.

Begreppen kulturpolitik och konstpolitik förekommer också på många ställen i planen. Däremot förekommer inte "konstnärspolitik" som enskilt begrepp i planen, men det tydliggörs att den omfattas av den konstpolitik som Uppsala avser att bedriva.

Mångfaldsbegreppet förekommer på många ställen, i första hand i betydelsen mångfald av konstnärliga uttryck i utbudet, men också i betydelsen mångkultur och etnisk mångfald. Någon definition av begreppet finns dock inte i kulturplanen.

Synpunkter på kulturplanens olika avsnitt

2. Utvecklingsområden 2015-2017

2.1.1 Litteraturen

Avsnittet bör kompletteras med en beskrivning av Uppsala författarsällskap, som är en förening i Uppsala som arbetar som plattform för författare i regionen. Föreningen lyfter fram och synliggör den litteratur och kulturella mångfald i stad och län som finns genom bl a föredrag, uppläsningar, workshops, festivaler etc, exempelvis en internationell litteraturfestival. De ska också arbeta för att få tillstånd ett Litteraturens Hus.

När det gäller särskilda insatser på litteraturområdet vill KLYS komplettera punkten två med fetstilade text:

Fortsätta att stödja "litteraturcentrum i Uppsala stad och län" och **Uppsala författarsällskap för länets professionella författare, översättare och dramatiker. Att på sikt verka för ett Litteraturens Hus och i väntan på en permanent lösning samarbeta med Uppsala kommun om en specifik lokal där författare kan arbeta, samlas och framträda.**

Och lägga till följande två punkter i listan:

Engagera författare i olika sammanhang vid exempelvis uppläsningar och i skolor. Se författare, översättare och dramatiker som en tillväxtfaktor med sikte på att skapa fler arbetstillfällen för fria kulturskapare.

Arbeta utifrån målet att skäliga ersättningar alltid ska betalas till professionella författare och översättare i alla arrangemang initierade av regionen.

2.1.2 Scenkonsten

Generellt är det viktigt att på scenkonstområdet uppmärksammar att när de offentliga anslagen inte förmår hålla jämna steg med pris- och löneökningar hotas möjligheterna att behålla den höga kvaliteten och den nuvarande omfattningen på verksamheterna, samtidigt som utrymmet för förnyelse och utveckling krymper.

Ett centralt område som bör ges ökad uppmärksamhet är arbetet med kompetensutveckling. Dessa är idag begränsade såväl inom institutioner som inom det fria kulturlivet. Kulturkraft Stockholm har utgjort en tillgång också för Uppsala. I och med att detta projekt upphör under våren 2014 är det angeläget att finna former för en fortsättning av dessa insatser där det vore önskvärt att pröva möjligheterna till ett samarbete mellan Stockholm, Uppsala och även andra landsting inom Mälardalsregionen.

För att scenkonsten ska kunna möta sin publik krävs ett väl utvecklat arrangörsstöd och ett aktivt publikarbete. Tidigare fungerande modeller för att förmedla föreställningarna med hjälp av till exempel kultursekreterare har på flera håll rustats ner. Detta har medfört färre föreställningar och ökade kostnader för administration och resor. Att stärka arrangörsledet är därför en strategisk fråga.

När det gäller institutionella musikkonstlivet och i synnerhet Uppsala Konsert och Kongress är det viktigt att slå vakt om de experimentella inslagen och att knyta fler kontakter med och utöka utbudet från det lokala professionella musikkonstlivet.

2.1.3 Bild- och formkonsten

Avsnittet bör kompletteras med en beskrivning av det konstnärsdrivna Å-huset i centrala Uppsala och dess betydelse för konsten i länet. Visionen har varit att skapa en ny mötesplats för konsten i Uppsala. Idag rymmer Å-Huset allt från möjligheter att arbeta med konst, bli berörd av konst och fördjupa sig i konst. Å-Huset lyfter fram och synliggör konsten och konsthantverket i staden och länet genom bl a utställningar, föredrag, workshops, etc Bild- och formkonstnärer är den konstnärliga yrkesgrupp som har lägst inkomster visar Konstnärsnämnden i flera rapporter, och det är även den yrkesgrupp som har flest andel kvinnor. Enligt den senaste stora konstnärsenkäten (2014) har 67 procent av de kvinnliga konstnärerna och 58 procent av de manliga konstnärerna en taxerad månadsinkomst på

13 300 kr eller mindre. Därför är det bra att kulturplanen tar fasta på bl a MU-avtalet och enprocentsregeln. Men för att ytterligare stärka villkoren för traktens bild- och formkonstnärer föreslår KLYS följande tillägg för särskilda insatser på bild- och formområdet:

Utarbeta en regional handlingsplan för bild- och formområdet i samråd med länets bildkonstnärer.

Genomför vartannat år ett seminarium för länets politiker, tjänstemän, utställningsansvariga och bildkonstnärer – på både landstings- och kommunnivå - om MU-avtalet, dess innehåll och fördelar. Alla utställningsarrangörer som erhåller offentliga medel ska följa MU-avtalet fullt ut. Tillför under en övergångsperiod en särskild MU-pott med resurser för att länets utställningsarrangörer ska kunna förverkliga det. Utred möjligheten att införa ett regionalt ateljéstöd.

Engagera bildkonstnärer i olika sammanhang, exempelvis inom utbildnings-väsendet. Se konstnärer som en tillväxtfaktor med sikte på att skapa fler arbetstillfällen för fria kulturskapare. Arbeta utifrån målet att skäliga ersättningar alltid ska betalas till professionella konstnärer i alla arrangemang initierade av regionen.

I övrigt när det gäller bild och form hänvisar KLYS till våra medlemsorganisationer KRO/KIF, som lämnar eget yttrande över förslaget.

2.1.5 De professionella kulturskaparnas villkor

KLYS gläds åt att de professionella kulturskaparnas villkor utgör ett särskilt utvecklingsområde i förslaget till regional kulturplan för Uppsala län. I kulturplanen finns en utförlig beskrivning av de professionella kulturskaparnas villkor i regionen, där deras betydelse för ett kulturliv präglat av konstnärlig kvalitet också lyfts fram. KLYS delar uppfattningen att en fungerande kulturell infrastruktur ger kulturskapare möjlighet att fördjupa och utveckla sitt eget skapande.

Att utvecklingsbehov av stödstrukturer är identifierat är också positivt och det är här naturligt att kulturskapare i regionen bidrar med kunskaper och erfarenheter om hur stödstrukturer kan byggas upp och utvecklas på ett lämpligt sätt.

När det gäller särskilda satsningar 2015-2017 välkomnar KLYS att mötesstruktur, dialog och samverkan med fria kulturskapare i länet ska formaliseras ytterligare. I dessa dialoger bör även yrkesverksamma kulturskapare knutna till kulturinstitutionerna ingå.

KLYS är också positiv till den föreslagna satsningen på konstområdesövergripande fortbildningar, men vill att det i punkten tydliggörs att dessa fortbildningar ska syfta till att se kulturskaparen som en tillväxtfaktor med sikte på att skapa fler arbetstillfällen för yrkesverksamma kulturskapare.

Den tredje punkten om att skapa en plattform för erfarenhetsutbyte och direktkommunikation i sociala medier bör kompletteras med att detta också kan ske på nya tillfälliga (eller permanenta) fysiska arenor.

KLYS håller med om att det också är viktigt med information till kulturskapare om vilka medel, bidrag och stipendier som finns att söka på såväl EU-, som nationell- och regional/lokal nivå, likaså behövs stöd till kulturskapare när det gäller *hur* man söker dessa medel, varför vi även tillstyrker denna satsning.

KLYS anser att en ytterligare satsning bör läggas till i listan i form av en inventering av länets professionella kulturskapare och deras verksamhet. Detta för att få en bättre överblick och för att kunna erbjuda uppdrag i samarbete med t ex näringslivet. En sådan inventering kan också ligga till grund för en fullständig beskrivning av det professionella kulturlivet i en kommande kulturplan.

Det föreslagna pilotprojektet med en Länskulturskapare är ett utmärkt sätt för regionen att använda sig av den konstnärliga kompetens och kreativitet som konstnärligt yrkesverksamma besitter. Det kommer att ge nya, uppfriskande och tänkvärda perspektiv på aktuella regionala frågor.

2.2 En ökad kulturell delaktighet

KLYS delar uppfattningen att allas möjlighet att delta i kulturlivet är en viktig jämlikhets- och demokratifråga och att tillgänglighet till kultur för alla oavsett bostadsort i länet är en central regional kulturpolitisk fråga.

2.2.2 Kultur för barn och unga

KLYS kan inte nog understryka vikten av att säkra tillgången till kvalitativ konst för alla barn och ungdomar i Uppsala län, vilket innebär att dessa ska ha möjlighet att ta del av ett varierat utbud av professionella kulturupplevelser. Detta förutsätter också att det finns många konstnärligt yrkesverksamma som kan bo och verka i regionen.

Angående Skapande skola är det bra att kulturplanen uppmärksammar det förhållande som redogörs för i Kulturanalys senaste Skapande skola-rapport, nämligen att Skapande skola-satsningar många gånger ersätter den ordinarie kultur man på olika skolor haft tidigare, och att Skapande skola därför inte lett till mer kultur totalt i skolan.

2.3.4 Kultur och samhällsutveckling

Liksom pilotprojektet med en Länskulturskapare välkomnar KLYS satsningen på att få in fler företrädare för kulturen i samhällsplanerande processer, däribland yrkesverksamma kulturskapare. Genom att se de professionella kulturskaparna som en tillväxtreserv där de är med i samhällsbygget, kan länet vara en föregångare i framväxten av kultursamhället.

När det gäller den tredje punkten om projekt inom ramen för kulturella och kreativa näringar föreslår KLYS att den kompletteras med att en årlig mötesdag mellan näringsliv och kulturskapare anordnas för att skapa konkreta exempel på hur man skulle kunna "kulturalisera" ekonomin.

Begreppet kulturella och kreativa näringar är problematiskt och behöver nyanseras för att komma ifrån den förenklade kopplingen till företagstillväxt. KLYS föredrar i dessa sammanhang att använda begreppet kulturella och kreativa *sektorn* istället för kulturella och kreativa näringar, för att visa på det värde som kultur som kärnverksamhet har för en hållbar

samhällstillväxt.

Det är KLYS uppfattning att den kulturella och kreativa sektorn behöver såväl kulturpolitiska som näringspolitiska åtgärder för att utvecklas.

KLYS menar att fokus för åtgärder inom den kulturella och kreativa sektorn ska vara att öka möjligheten till försörjning som kulturföretagare och utgår ifrån att begreppet kulturföretagare i första hand avser egenföretagande kulturskapare. Vidare anser vi att prioriteringen inom området bör vara att samla och sprida kunskap om möjligheter till ekonomisk, juridisk och administrativ hjälp till småföretagare inom kultursektorn, vilket också måste anses omfatta egenföretagande kulturskapare. Här föreslår vi också en tydlig hänvisning till de stöd som våra respektive medlemsorganisationer erbjuder i form av t.ex. fakturerings tjänster och juridisk rådgivning.

3.2 Det professionella kulturlivet

Det professionella kulturlivets betydelse för samverkansmodellen och den regionala kulturpolitiken lyfts fram i avsnittet. KLYS delar uppfattningen att det är de yrkesverksamma kulturskaparna som är bäst lämpade att förstå och bidra till hur stöd och infrastruktur bäst ska utformas för att förbättra villkoren för dessa yrkesgrupper i regionen. KLYS deltar gärna som bollplank och stöd i dessa processer och dialoger.

En god återväxt av yrkesverksamma kulturskapare är en förutsättning för ett mångsidigt utbud av kvalitativ kultur i regionen

4.4.3 Konst- och kulturfrämjande verksamhet

Det bör tydligare framgå att konstkonsulenterna ska främja bild- och formkonsten.

5.3 Samråds- och samverkansformer

I kulturplanen redogörs för hur regionen samråder och planerar att samråda med det professionella kulturlivet. Det sker bl a genom att en särskild samrådsgrupp med professionella kulturskapare – Kulturskaparrådet – inrättats. Gruppen består av fria professionella kulturskapare inom olika konstområden och träffas ca tre gånger per år. Detta är enligt KLYS ett utmärkt sätt att samråda med det professionella kulturlivet och ligger i linje med KLYS rekommendationer om formaliserad dialog. Vi ser dock gärna att det finns kulturskaparrepresentanter från både institutioner och det fria kulturlivet i Kulturskaparrådet. Det är också tillfredsställande att kulturskaparna i rådet arvoderas i enlighet med KLYS arvodesrekommendationer för detta arbete.

I syfte att ta vara på kunskapen och skapa kontinuitet och engagemang för samråden är KLYS erfarenhet att det är av betydelse att regionens/landstingets företrädare återkopplar till kulturskaparna och deras organisationer som deltagit i samråden med information om hur man har tagit fasta på de förslag som har framkommit under samråden och motiverar varför man eventuellt inte tar med förslag från samråden i kulturplanen och kulturverksamheten.

Landstinget kommer vidare att återkommande anordna Kulturforum med paneldebatter, seminarier och workshops i utvecklingen av länets kulturliv dit bl a yrkesverksamma kulturskapare kommer att bjudas in. KLYS ser detta som positivt.

I övrigt vill KLYS hänvisa till Landstingets kulturskaparråds synpunkter över förslaget till kulturplan.

För KLYS

Ulrica Källén Lörelius
Verksamhetsledare

Mats Söderlund
Ordförande